Цэна асобнага нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень

Адрэс рэдакціі і адміністраціі: Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.

Цэна з пэрэсылкай і дастаўкай на 1 г. — 2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к. на 3 м. — 65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р. 3 мес. — 1 р. Перамена адрэсу — 20 коп.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнціі, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ надпісаць прозвішчэ разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакціі. Рукапісы аўторам не вертаюцпа назад.

Год VIII. 16 мая 1913 г. №. 20.

Рэка пайшла!

„Асьвяты, дайце нам сьвету!“— за апошні час ўсе болей і болей нясецца з (родных) глухіх куткоў нашай бацькоўшчыны. Беларусь прачыхаецца ад цяжкага сна. Аграмадные сілы яе сыноў, што дзесяткамі вякоў йшлі на змаганьне з голадом і холадом, з крыўдай ворагоў, што як стада ваўкоў з даўніх пор шукаюць сваей дабычы— гэта вялікая сіла прабуджаецца.

Пасьля доўгай, халоднай зімы, аж пакуль не пачарнеюць дарогі і не пачнець капаць са стрэх,—ня верыцца што прыходзіць яна—чараўніца весна. Але паглядзіце што гэта робіцца на рэчцы? Штось яна саўсім пацямнела, ўздулася; часдругі—і страшэнные енкі напоўняць паветрэ: трашчыць лёд, грамадзяцца крыгі адна на другую,—рэка выходзіць на прастор і наводняе ваколіцу. Чараўніца весна, страшэнна ты, калі начынаеш бразгаць кайданамі і з вялікім стагнаньнем неакрэпшай сілы ўсё-ж разрываеш путы зімы. «Рэка пайшла!» Усе рады і так прыветліва лёгка робіцца на сэрцы.

Весткі аб прыходзе болей светлаго часу далетаюць да нас нават з атстаўшых куткоў Беларусі. Во што пішэ вучыцель з Магілёўшчыны (у „Недзеле“) „у будучыне ешчэ шмат прашкод; але ўсё ж агульны кірунак нашаго земляроба ў школу дае нам новые сілы ў нашай працы, даўно ўжо школа—набіта, а ўсё-ж вядуць і вязуць дзяцей ў школу, з болем у душы прыходзіцца атказываць з недастатку мейсц. У гэтым кірунку вёскі да сьвету—надзея сьветлай будучыны нашай Беларусі. Калі чытаеш гэтые словы вясковаго вучыцеля, няволна прыпамінаецца прыход вялікай сілы прыроды—вясны. Ніхай хаваюцца (тые) слабые серцы і бедные духам, што баяцца тэй сілы, што з дзікім бразганьнем разрывае путы гора, пьянства, нешчасьця. Але шчырые серцы з моцнай і праўдзівай душой не убаяцца тэй вялікай сілы, што хочэ прастору, сьвету, цепла.

„Сьвеціць сонцэ, жаром пышэ“... —Гэтак пэўне будуць калісь пець і тые што убаяліся сьвятой працы, каторая цяпер ляжыць на кожным сьвядомым з грамадзян. А праца гэта—вялікая. Школы, чытальні, бібліотэкі—справы вельмі патрэбные ў нашым жыцьці. І чым болей мы будзем працаваць дзеля гэтаго, тым скарэй у нас яны будуць.

Калі б кожная вёска, гдзе ёсць вучыцель, фэльчэр, сьведомые грамадзяне—захацела-б мець сваю бібліотэку—гэта не так цяжка зрабіць. Нашы вёскі маюць ў сярэднім ня меней як са 30 хат і калі-б усякі гаспадар захацеў бы ахфяраваць поўрубель у год (пэўне на гарэлку больш прапусціць ў год, як поўрубель), то за 15 рублёў у год вёска магла бы мець са 2—3 газэты і са два журналы гаспадарскіх тыднёвых і месячных.

У Расеі цяпер, а заграніцай даўно па гарадах, сёлах і нават вёсках устраіваюць цэнтры культурнаго жыцьця грамадзян—Народные Дамы. Тые, што ня відзяць вялікай карысьці ў пьянстве, сварках і ў цемнаце, пачынаюць спачатку па капейцы збіраць капітал на вялікую справу—Народны Дом. Праходзіць год, другі, трэці, і з крупных грашей беднага вясковаго люду строіцца вялікая, просторная будоўля, гдзе ўсяк, можэ прысьці і сказаць: „гэта мой дом, мой куток“. А ў гэткім кутку—свая бібліотэка, чытальня з уселякімі газэтамі, тэатр (труппа збіраецца з мейсцовай маладзежы), музэй з уселякімі калекціямі расьлін, зьвероў, рыб, мінэралоў; памяткі мінўшчыны свайго краю і пробкі хатняго рэмесла і гаспадарства ды др., тамака маюцца адзелы дзеля хаўрусоў, суполак і друг. Словам пасьля Божаго дома (цэркві ці касьцёла)—Народны дом займае першае мейсцо ў жыцьці народа;— і калі пры ўсей нашай беднасьці можэм панатужыцца, каб з астатніх грашэй строіць касьцёлы і цэрквы, то зложыўшы тые капейкі, што у нас ідуць на пьянства, агулам такімі грашамі можэ ва ўсей Беларусі збіраецца не адзін мільён рублеу, за 2—3 гады мы сьмела маглі-бы мець у кожнай вёсцы школу і чытальню, а ў вялікіх сёлах, ў мястэчках і па гарадох Нардные домы.

Міхалка С.

Аб беларускім хатнім рэмясьле.

Хто быў у Беларусі на якім большым кірмашы, той, мабыць, бачыў там цэлые горы дрэўлянай пасуды, рэшаты, дугі, санкі, павозкі, шмат ганчаркі, розные цацкі, цэлые вазы смаргонскіх абаранкоў, розные палотны і без ліку уселякай драбязы. Усё гэта зроблена рукамі хатніх майстроў-беларусоў, літвіноў і др. Але калі паглядзець на розные дрэўляные, гліняные, паперные і др. выробы расейскіх рэмесьнікоў, каторые прывозяць да нас напрыклад з гор Семёнава, Ніжэгародзкай губэрні, с Троіцко Сергіева-Пасада, с пад Масквы, ды с Польшчы, то зразу відаць, што выробы нашых майстроў нельга раўнаваць з выробамі расейскіх і польскіх рэмесьнікоў.

Узяць хоць-бы карзінкі: с польшчы прывозяць да нас карзінкі розных сартоў, работа акуратная, чыстая, крэпкая, прыгожая. А нейкі беларус, ці літвін прадае карзінкі, каторых і паставіць побач з расейскімі ці польскімі сорамна.

Прадаюцца ешчэ на кірмашах начоўкі, ушаты, кадкі, але і гэтые выробы цяжкіе, незграбные, не відаць таго на іх, каб той, хто іх рабіў, працаваў ня толькі рукамі, але і галавой і гэтые выробы з году на год выціскаюцца лягчэйшымі і зручнейшымі фабрычнымі. Дугі прывозяць на нашы кірмашы с Калугі, а лясоў і у нас многа. Гэтак сама і нашы ганчары на перад ня йдуць: вырабляюць толькі самую простую пасуду, каторай ужо што раз меней прадаецца, бо заступае яе куды гладзей і прыгажэй вырабленая латышская і расейская паліва. А гліны добрай, у нас многа і ганчарку можна было-б наладзіць: у Івенцы (Мінск. губ.), напрыклад, робяць нават добрые кахлі, але затое гладышы, міскі, місачкі толькі такіе, якіе хіба Каін з Авелям ешчэ ляпілі на пастві, забаўляючыся.

Німала у нас на Беларусі тках і прах, а як паглядзіш на кірмашы той тавар, што прынесен на продаж, то ажно сорамна робіцца за нашых гаспадыняк ды дзеўчатак-красачак, што у іх ручкі як граблі. Праўда, іхвіе бабкі і маткі умелі ешчэ нешта дарэчнае выткаць, але у дачок і ўнучак німа ўжо, дзякаваць Богу таго складу.

Дажыліся мы ужо і да таго, што выстаўкі робяцца хатняго рэмесла. Была гэткая выстаўка у Пецярбурзе, вялікая, багатая. Напрысылалі туды сваім дабром пахваліцца усе народы і татары і кіргізы і палякі і літвіны і расейцы і украінцы і, даруй ты Божэ грэх, самаеды,—а з Беларусі паехалі івенацкіе ды ракоўскіе гаршкі, радняные посьцілкі ды ешчэ нейкая дробязь, што самім сорамна глядзець, а ня тое, каб ешчэ добрым людзям вочы мазоліць імі.

І вось ходзюць людзі па выстаўцы глядзяць, дзівуюцца складу ў руках і ладу ў мазгах у латышоў, у фінляндцоў, у каўказцоў, а як падойдуць да беларускаго атдзелу, то і рукамі ляснуць:—„дзе-ж гэта ешчэ захаваўся такі дзікі народ?!“

Не дармо адна немка казала другой, пабачыўшы зрысаваных на аткрытцы пару нашых валоў у ярме „Das ist weissrusische automobil“ (Гэта беларускі аўтомобіль). Бо яно такі праўда, што у нас усё не па людзку!

У Расеі, у Польшчы, а апошнімі часамі у нашых найбліжэйшых суседзёў у Літвіноў, Латышоў, Украінцоў хатнім рэмяслом цікавіцца уся інтэлігенція, развіваюць мейсцовы узор, мейсцовую тэхніку, да кожнай мейсцовай асобнасьці адносяцца як да скарбу каторы трэба захаваць, развіць. А у нас наша інтэлігенція усімі сіламі стараецца згладзіць мейсцовае, а насадзіць чужое, прыноснае. Гэтак, аткрылася у Дзісьне стараньнем мейсцоваго обывацельства ткацкая школа і, бадай ці ня тры гады вучыла, як трэба ткаць маскоўскіе сарпінкі. Ды ешчэ дзівіліся добрые людзі, што не было ахвотніц у іх вучыцца!

У Быхаве, Могіл. губ. у рэмесьленнай школі для хлопцоў вучаць ткаць каўказскіе дываны, ня ведаючы таго, што калісь у нас ткалі дываны, не каўказскім раўня. Гэткіх прыкладоў я мог бы сотню, хіба налічыць, але хай на другі раз астанецца.

Паня Моль аткрыла ткацкіе варштаты у Вітэбшчыне і пачала ткаць «закопянскіе» узоры; цяпер на выстаўцы, дажджлівай памяці, у Гарадку нават паставілі кросны у будцы с кракоўскімі тканінамі і з беларускай—дзяўчынай, каторая паказывала, як ткаць кракоўскіе узоры.

Не, культура будуецца не такім парадкам. Гэта расьліна перэсаджэная не прыжывае на новым грунце. Трэба тые карані, што глыбока у грунці зарыты ажывіць. А інакчэй, гэта будзе толькі партызантка руйнуючая і нічога ня творачая.

Там, дзе інтэлігенціі не партызантка на вуме, а праўдзівая творчая работа, яна пастаралася утварыць музэі хатніх выробоў. Вось у Маскве, далёка не шукаючы, есць гэткі музей а пры ім склад хатніх выробоў; у музэі можна бачыць усё, што выраблялося даўней і што вырабляецца цяпер там, можна адтульбраць на форму рэчы; у складзе прадаюцца розные хатніе выробы з дрэва, жалеза, серэбра, золата, гліны, паперы, воўны, лёну. Даўней там селяне рабілі гэтак сама груба, як і нашы беларусы, але гэты музэй стаўся бацькам і маткай хатнім рэмесьнікам: ён пазычае ім інструмэнты, дае на павер матэрьялы, пасылае па вёсках добрых майстроў, каб яны вучылі вясковых людзей, што і як лепей рабіць; ён шукае мейсц, рынкоў, дзе можна прадаваць гэтые выробы, нават за граніцай. А ў нас, як у Мінску надумалося колькі людзей зрабіць склад хатніх выробоў, то не мейсцовых майстроў шукалі, але паслалі чэлавека накупіць хатніх выробоў у Варшаву і... бадай у Кіеў ешчэ.

У тым, што выробы хатняго рэмесла на Беларусі грубые, ня гэтулькі вінават сам народ наш, паміж катораго німала ёсць людзей кемных і маючых склад у руках, сколькі тутэйшая інтэлігенція, каторая маючы сякую-такую навуку і частагуста грошы павінна-б была пайсці на помач многагаратному народу, паміж которого яны жывуць.

У польшчы хоць і німа выборнаго земства, гэтак сама, як ня ўсюды яно есць і у нас, а дзе і есць то ўсё роўна не для нас, затое там мейсцовая інтэлігенція і нават паны крэпка узяліся за тое, каб памагчы хатнім рэмесьнікам. Там пааткрываны школы, у каторых хлопчыкоў і дзеўчатак вучаць рэмясла хатняго. Неколькі добрых людзей сабралі грошы і аткрылі школу у Налэнчове (Любл. губ.). У школі гэтай вучаць дарма. За тры гады у гэтай школі можна навучыцца рэмесла і быць ня згоршым майстрам. Можна вучыцца і меней — толькі шэсць месяцоў. То для хлапцоў, а для дзеўчатак каля гор Влоцлавка (Варш. губ.) у дварэ Крушынэк есць гэткая самая школа.

У нас у Беларусі нічога падобнаго німа, бо мы жывем пад апекай двух няняк, каторые уціраюць нам насы, каб было суха, а што сціраецца і што у бруху вурчыць ніхто гэтаго бачыць ня хочэ.

Кажуць палітыка...

Але-ж, паночкі! нельга унасіць туды палітыку, дзе ей ня можэ і не павінна быць мейсца. У помачы бяздольнаму, у штукарстве, у паднятцьці багацтва краю і народу нельга ўнасіць палітыку!

В. Ласт.

Аб Беларускай песьні.

Прашу выбачыць мне, чытачу, што я раблю выпіскі такіе вялікіе але я хочу, каб песьня сама за сябе гаварыла, сама паказывала сваё харастводство, бо як там ні гавары, а калі сам нё бачыш і ня чуеш чаго, то ніколі ня будзеш знаць аб ём ўсяго. У другіх песьнях гаворыцца аб тым як здавалі у салдаты у часах прыгону. Ведама што у часы прыгону бралі ў салдаты ні так як цяпер, а каго пан скажэ ўзяць. Калі прыходзіць пара браць у рэкруты, то хлопцы, каторые спадзеваліся, што іх могуць забраць, хаваліся дзе каторы мог—у лес і да другіх паноў уцекалі, абы толькі не папасьціся войту ў вочы, і той, каторы скрыўся на той час, аставаўся ў хаці, а на яго мейсцо бралі другога. Ведама што пры такім парадку часта ў салдаты йшлі такіе хлопцы, ці мужчыны, каторым не павінна было йсьці.

Вот што аб гэтым пяе песьня. Сабраліся раз мужыкі і сталі раіць каго у салдаты атдаць. Гэта пачуўшы, хлопцы пачалі ўцекаць. Быў у ўдавы адзін сын. Сестра яго ўчула будучы у дварэ, што будуць браць у рэкруты і прыйшоўшы да дому сказала яму.

«Скачыў брат ў каморку, соцкі з

войтам за ім,» і хоць ён увязаўся у жытні сноп, яго найшлі і забралі у салдаты.

«Ах бяроза, бяроза, ты тонка-высока, на корэнь глыбока
На корэнь глыбока, на ліст шырока.
Там зязюлькі кукуюць, салавейкі сьвішчуць,
Салавейкі сьвішчуць, малойчыкаў ішчуць.
Як малойца спаймалі, назад рукі звязалі і. т. д.

Людзі разважаюць матку, каб яна не плакала па сынку і ў іх словах чуецца ўся будуча доля рэкрута.

Ціха маці, не журыся, што сын ажаніўся,
«Выбраў сабе паненачку ў чыстым полі маліначку»

А вось і другая песьня пяе аб тым самым.

Начынаецца яна, як бы адна чыста расейская
«Не шумі ты, мaць зялёная дубровушка,
Не мешай мне, добру молодцу думу думаці»;

так пяецца у расейскай песьні, а беларусская начынаецца крыху не так, аля з малаю рожніцаю; ня ведама хто ў каго ўзяў гэтые словы: чы беларусы у расейцаў, чы расейцы у беларусаў? А можэ яны разам адзінакава вылілісяіз братніх грудзей?

Зашумела дуброванька зеленая,
Заплакала удованька маладая.
Не шумі, не шумі дуброванька зеленая,
Не плач, не плач, удованька маладая і т. д.

Прашчаючыся с сваім мужам, жонка пытае яго, ці гуляць ей, як за ім гуляла, ці наймаць скрыпкі, цымбалы, як наймала, ён не забараняе ей гуляці, але яна сама кажэ:

«Не гуляць мне ўжо больш, як гуляла,
Не наймаць скрыпкі цымбалы, як наймала».

Хоць цяжка маладой ўдаве аднэй аставацца, як забяруць яе мужыка у салдаты, ўсе-ж яе горэ ні такое, як горэ роднай маткі. І вось як сьпевае песьня гэтае горэ:

«Там дарожка ўбітая
І сьлёзанькамі палітая
Тудыма йшлі вавабравцы
Навабравцы маладые,
За імі матка, узрыгаючы
Сьлязьмі морэ не напоўніш,
Нас з няволі не вызволіш».

Есьць багата песень, у якіх пяецца аб рэкрутчыне, але дзеля знаёмства з імі будзе даволі і гэтых, якіе я выставіў тут. Цяпер трэба было-б паталкаваць аб вясёлых, жартоўных песьнях, але ня буду доўга на іх затрымовывацца, бо каб даць аб іх якое колечы паняцьце, то трэба выпісаць іх ад слова да слова, а я ўжо і так многа выпісак зрабіў. Скажу толькі, што ў іх крыецца падчас глыбокая і калючая насьмешка, што паказуе ад прыроды даны талент нашаму чэлавеку жартаў.

Вось хоць бы гэтая песьня, у якой мужык застаўляе па сваей сьмерці ўсё сваё багацтво жонцы. Тут у колькі славах, сказаных з простаю усьмешкаю, так многа, аб чым трэба было-б доўга і многа гаварыць.

„Гуляй, гуляй малада,
Ешчэ табе ні беда!
Вось па маей галаве
Астанецца ўсе табе:
І таўкач, і мялён,
І старожа і прыгон!“

У другіх песьнях пяецца пра разбойнікаў, што паказывае іх далёкую прошласьць. Вось напрыклад у аднэй с такіх песень гаворыцца, што у аднэй удавы было дзевяць сыноў, а дзесятая дачка Ганусячка. Вырасьлі сыны і у разбой пайшлі, а дачка выйшла замуж за купца. Раз ноччу купец ехаў цераз лес, на яго напалі разбойнікі і забілі, а сваю сястронку асірацілі.

Есць песьні, у якіх гаворыцца, што каб прылучыць да сябе мілаго, дзяўчына: „Капае карэньня с пад белага каменьня“, мые і варыць іх у малацця, і што ў той час, як дзяўчына так робіць, прыбегае да яе мілы. У аднэй песьні расказана аб тым, як каліcь дзеўчат (жанок) хлопцы кралі. Гэта песьня зложэна у глыбокай прошласьці. Пяецца ў песьнях аб паўстаньні у 1831 року. У вялікоднай песьні пяецца, як былі людзі, каторые ня верылі ў пана Бога, а верылі ў цьмока (чорта) і далей перэдаецца, як гэты цьмок засеў у возеры і еў людзей, якіе павінны былі прыходзіць да яго па чародзі. І вось у канцы чэрада прыйшла ісьці самому пану, і ён паслаў сваю пекную дачку. Тут як, бачыма расказуецца у песьні легенда пра сьвятога Юрья, каторы збавіў каралеўскую дачку ад цьмока, забіўшы яго.

Сказаўшы колькі слоў аб любоўных, сямейных песьнях, і іншых, я ня буду гаварыць аб другіх як то: дажынковых, летніх, весьтанах, пры заручынах, вясельных, пахавальных, купальных, на дзядах, на прыладзіны, калядных, на сьвятых вечэрах і т. д., бо паняць гэты песьні, то трэба апісываць і самы абычай, пры каторым яны пяюцца, а атдзяліць іх ат самога абычаю—значыць толькі з верх зірнуць у іх, не ўнікнуўшы у іх душу. Ды і прызнацца, трудна па некольких песнях гаварыць не памыліўшыся.

Вось, калі у нас будзе поўны збор народных твораў, тады можна будзе і даць аб іх больш і паўнейшы агляд.

Есьць многа песьняў, па якіх можна судзіць аб іх далёкай прошласьці.

У песьнях, напрыклад упамінаецца «бог з бажанятамі» (паганскія часы) «меч». «Магілеў». «ціхенькі Дунай»—Пайшла Ганусяпа воду да ціхенькаго Дунаю“ або „марская вада“. «Купалася Кася у моры». Усе гэта выяўляе далекую прошласьць некатарых нашых песень і іх паўднёвае з'яўленьне. Другіе песьні з апаведаньнямі напр. як хлопцы калісь сабе жанок кралі у паганскіе часы, як разбойнічалі і інш.

Есць песьня (паніч выежджае на турэцкім кані і яму ўсе дары нясуць), якая, здаецца, намекая на набегі татар.

Канчаючы гэты кароценькі агляд, нават ні агляд, а свае думкі і пагляды на нашу песьню, я не задаваўся мэтаю даць поўны крытычны агляд, бо першым разам іх невялічкую жменьку, (якую тысячную частку) я чытаў і чуў і па іх ня можна судзіць аб ўсіх нашых песьнях без абмылкі, а другім разам, прызнаюся, што у мяне не столькі здольнасьці, каб споўніць такую вялікую працу; гэта зробяць людзі, каторые разумнейшыя за мяне і больш у гэтым сьведомыя. Я хацеў толькі зацікавіць людзей да нашай песьні, паказаць, колькі мог, яе хараство і багатую душу, не гаворачы аб самай мэлёдзіі (ноце) каторая многа гаворыць роднаму сэрцу.

Што чэлавеку заўсягды стырчыць перад вачыма, на тое ён мала звертае увагі, так і мы мала звертаем увагі і пашаны на нашу песьню.

А шанаваць яе трэба і не даваць ей гібець.

„Песьні, знайце, Божы дар,
Шанаваць іх трэба!“—кажа Янка Купала.

М. Арол.

---

* * *

Ізноў пабачыў я сялібы
Дзе леты першые прайшлі:
Там сьцены мохам парасьлі,
Вясёлкай адлівалі шыбы
Усе ў пылу. І стала мне
Так сумна, сумна ў цішыне.
Я ў сад пайшоў. Усё глуха, дзіка,
Усё травою зарасло.
Німа таго, што раньш было
І толькі надпіс „Вэроніка“,
На ліпе ўрэзаны ў карэ,
Казаў вачам аб тэй парэ.
Расьці, узмацовывайся, дрэва,
Яя монумэнт жывы ўставай
І к небу надпіс падыймай.
Хай ня рухомы словы сьпева—
Чым болі сходзіць дзён, начэй,
Тым імя мілае вышэй.

М. Богдановіч.

Ахвярую В. Галубку.

Зіяй залацістым агнём мае сонцэ
І сумные хмары хутчэй прасьвятляй.
Праменям ясным так рад я бяз конца
Дык хоць на хвілінку заглянь у ваконцэ,
Панурые думкі мае разганяй.
Як нудна і цяжка мне гэтай гадзінай
Што проста аж сэрцэ ад болю дрыжыць,
І сьветлая думка, як пух лебядзіны
У даль безпрасьветну, ад цяжкай хвіліны
З душы набалеўшай ляціць...

ф. Чэрнышэвіч.

Першае знаемства.

Помню, помню ночку,
Помню я той час!
Плыў па небі месяц,
Зор цягнуўся пас
С поўначы на поўдзень,
І дрэмаў лагун,

СТОГНЫ ДУШЫ.

. . . . Шумяць галіны на бярозах, шуміць—гудзіць вецер, кідаецца ён мякка—неслухмяный ка мне у вакно, і рвець на стале паперы. Звініць нейдзе муха, звініць бытцым у восень перад сьмерцью... Верабей хутка пратрос пад страхою сваю песьню... А мне ізноў нудна, нудна, нудна... Я ні хварэю ўсесьветнай журбой-жудою, не, не,— я хварэю нечым другім, але чым?

Я жыць хачу вольным жыцьцём,—жыцьцём, радасьці, добраго вясёлаго сьмеху і ўсяго таго, што побач з другім творыць гармонію жыцьця. Я хачу новаго лепшаго жыцьця. Я крэпка, усім сваімі сіламі жадаю яго! Бо не здаволен, вельмі нездаволен... Як толькі стаў я мець сваё сумленьне, маю вялікаю ахвоту, думку сэрца, як бы выпаўзці самому і другіх вызволіць з гэтаго жыцьця. Бо у ім навакол адны аграмадные, гідкіе камы бруду, бруду дрэннаго, гнойнаго... Я ні хачу трываць! І ня вытрываю, бо нельга вытрываць. Я скіну, сарву ланцугі свайго старога жыцьця і зраблю жыцьцё новае. Зраблю! Парву ланцугі справдве най гульві-леві, ланцугі глуму, шэльмоўства і страшэннай, аграмаднай цемнаты векавечнай, тые ланцугі, што робяць с чэлавека скаціну, быдлё, што твораць „паноў“ і „мужыкоў“. Ланцугі гэтые выдумаў хіба сам Люцыпар, скаваў іх у сваей кузні і скрыўдзіў імі усіх людзей усяго сьвету, што жылі і паўміралі, што мадзеюць і цяпер, хварэючы ад гэтых ланцугоў... Ня можна, ня можна! Гэтак не павінна быць і ня можэ быць!..

Максім Беларус.

У ДОМА.

Вучань Новагрудзкіх вучыцельскіх курсаў Мікалай Скакунец спяшыўся з бацькам да хаты на Вялікдзень. Да хаты ад Новагрудка было сорак пяць вёрст, дарога гразкая, але к вечару прыехалі.

— Добры вечар, мама!—загаманіў Мікалай уходзячы у хату і аглядаючы яе.

— А мой-жэж Мікалайка! Каб ты здароў быў!.. Як-жэж ты прыехаў? Як твае здаровейка?

— Як бачыця, ведама здароў.

— Анагдаве, на тым тыдні, ат цябе ліст дзесяцкі прынёс з воласьці, дык ніхто ня ўмеў расчытаць, прышлося аж у Сагавэ да Піліпчыка хадзіць. Ен, каб Бог даў яму здароўе, расчытаў, а то ня ведалі-б калі па цябе ехаць!..

— Добра, добра,—перабіў Мікола;—дайця лепей тату, ды мне павячэраць.

— Але і спраўды, дзетка, я сусім забылася пра гэта; дзякуй, што хаця успомніў! А ты ж посьціш ці не? Я гэта пытаюся так, бо ўсе паны ня посьцяць, дык і ты пэўне не, ведама паніч...

— Паніч ні паніч, але і свайго роднаго ні адракуся ..

— Ні варт, дзетка, не адрэкайся...

— Ведама не адракуся.

Маці у гэты мамэнт пашла за ядою. Мікалай адзін застаўся. Перш пахадзіў па хаця, не скідая свайго чорнаго халата, на каторы праз вакно і с печы глядзелі не адны сіненькіе вочкі малодшых хлопчыкоў і дзеўчатак. Трохі пахадзіўшы Мікола скінуў свой халат і сеў за стол, перш здмухнуўшы пыл. Маці прынясла есці.

— На дзетка, еш. Тама цябе ня гэтым кармілі, ты прывык па панску, але у нас німа...

Мікола прысунуў міску с капустаю і пачаў закусваць, перш асьцярожна, крывячыся, а пасьля як улёгся, дык нават і не азірнуўся як усё ачысьціў. Яму здавалося, што ніколі ён ня еў гэткай смачнай стравы, як гэта капуста с тараном.

— Што, мо болей падліць?

— Не, дзякую, ня трэба.

— На доўга-ж, дзетка, ты даведаўся да нас?

— Да другой нядзелі пасьля Вялікадня...

— А ці цяжка, дзетка, табе?

— Ведама што цяжка: трэба і вучыцца, трэба калі і кніжку і газэту пачытаць.

— Ведама навука.

— ... Гэтак цяжка, што німаю нават часу каб куды схадзіць пагуляць, ці што. Нават на сьвята набраўся да хаты работы.

— Працуй, дзетка, трохі пагаруеш а тама і панаваць будзеш. Паглядзі як жыве наш вучыцель, цёнгля у чорным сурдуце, ды ў чорных портках ходзіць. А гэтак сама, як ты перш гараваў і перанасіў усе гэтак сама, як я чула з мужыкоў і ён. А хай цяпер з ім мужык пагаворыць! Ведама ён вучэны, а мы — народ просты.

— Не, я гэткім ня буду!...—перабіў Мікола,— я і цяпер іншы, я люблю сваіх, мужыкоў, я хачу трудзіцца каб мужык раўным быў паном усім і навукай і мовай, с таварышамі у школі я гавару не йначэй як па беларуску, па нашаму.

— Добра, дзетка, робіш.—Перабіў бацька. — Ніхай Бог табе памагае. Ведай, сынок, што ты ўжо ні малы, ужо у сваім розуме, ведай як і дзе і што трэба, але не ганіся ты за панскім далёка, бо яно амягом вочы выесць, лепей трымайся свайго і сваіх...

— Ведаю, тата, ведаю, — перабіў застыдаўшыся сын.

— Годзе аб гэтым казаць, годзе!

У хаці было цёмна, запалілі газьнічку. У Міколы у вачах было цёмна ад яе, з непрывычкі, яму было цесна у хаці, пасьля прастаронай мешчанскай сьвятліцы. Маці паслала пасьцель яму на ложку і ён скора лёг спаць, але доўга ня мог заснуць. Ен думаў аб сваей бацькаўшчыне Беларусі. Калі настане для яе добрае жыцьцё калі яна многагаротная лёгка ўздыхне. Думкі роем кружыліся ў галаве.

„Беларус, Беларусь“, часам гаварыў ен праз сон. Збуджэная матка хрысьціла яго і пытала я: „Мікалай, Мікалай! ці ня хворы ты?“ Але ён ізноў засыпаў і зноў нясьліся каля яго строй-

І грымеў над рэчкай
Салавей—пявун.
У гэты час спакойны
Ты ка мне прышла
Ціханька, бяз шуму,
Як туман,—імгла.
І сказала мне ты
Рукі «ў верх» падняць,
Па маіх кішэнях
Стала ты гуляць,
Развярнула логва
І сяньнік зняла,
Усё разбурыла,
Усё ты растрасла.
А на тваім твару
Панавала злосць,
З гневам ты спытала:
„Ну, а пашпорт ёсць?“
Ты набрала кніжэк
Повен свой прыпол,
А ў залог знаёмства
Быў твой пратакол.

Якуб Колас.

З Беларусі і Літвы.

Вільня.

„Белая кветка“.

У сераду 8 мая у Вільні адбыўся так званы «дзень белай кветкі». Па ўсіх вуліцах хадзілі маладые і старшые людзі, найбольш парамі, каторые прадавалі праходжым белые кветкі, за што трэба было кідаць у іхные скарбонкі сколькі ласка грошэй. Грошы гэты пойдуць на устройства шпіталя для бедных сухотнікоў; сколькі сабралі, дагэтуль няведама, бо ешчэ ня ўсе грошы падлічэны.

Аткрыцьце выстаукі.

У нядзелю, 12 мая у Вільні пры Завальнай вуліцы у доме № 2 аткрылася 7-мая артыстычная літоўская выстаўка, устроеная літоўскім артыстычным таварыствам. Апрача пекных абразоў работы літоўскіх артыстоў, ёсьць на выстаўцы багаты аддзел селянскіх літоўскіх вырабоў.

За перавоз «зайца».

Кондуктара Палескіх жал. дар. Васіля Шулейко за перавоз безбілетнага пасажыра, даўшаго Шулейку 40 кап., Віленская судзебная палата лішыла ўсіх асобенных правоў і засудзіла у арыштанскіе роты.

Насіу воук, панясьлі іваука.

Віленскі паліцэймэйстэр пасадзіў у вастрог гарадавого Лаўрыновіча на 7 дзён і Брылеўскаго на 1 дзень за пьянство. Кажуць, што гэтые „блюсьціцелі парадка“ без дай прычыны чапляліся да старажоў і праежджаючых ламавых звошчыкоў ды мужыкоў, каб прымусіць іх „пачаставаць“.

Прапажа хлопца.

У суботу 11 мая жыўшы пры Астраханскай вуліцы Юзук Рынкевіч, сын сталяра, сам слёсар вышоў ранішай на работу і дагэтуль не вярнуўся. Думаюць, што дзе колечы забіты. Ен сам быў цьвярозы і спакойны.

Мінск.

Выбары гласных у гарадзкую думу.

8 го мая губэрнскім прысутствам да гарадзкіх і земскіх спраў выбары гласных мінскай гарадзкой думы зацверджэны, не зважаючы на пратэсты выбаршчыкоў—падмястовікоў проці гэткіх выбароў, дзе пад загадам гарадзкога юрысконсульта, Амброшкевіча, паны—старадумцы немала нарабілі ўселякіх „грашкоў“...

Што гэтые выбары прайшлі, найбольш, бадай, памагла «плаксівая» пісулька гарадзкога галавы Хржонстоўскаго да члена Гасударственнаго Савета—Эрдэлі (быўшаго мінскаго губэрнатара), каб той як колечы памог зацьвярдзіць выбары.

Так яно і выйшло. Не дарма відаць пан Хржонстоўскі вядзе дружбу з адміністраціўна паліцэйскімі загадчыкамі.

Весь дзеля чаго так цяжка прыходзіцца чаго колечы культурна-праграсіўнай частцы нашых гласных. Не лёгкая праца будзе і цяпер: с паміж 40 новавыбраных гласных—дзьве часткі добра надмалёваны панска—рэакціонным колерам. Дык ня будзе вялікаго дзіва, калі ў гарадзкіе галавы зноў пападзе пан Хржонстоўскі; на сэкрэтара управы і думы упхнецца той-жэ самы Ерохоў, добра вядомы мінчанам.

Што прыналежэ да чацьверкі назначэных (бо выбіраць жыды ня маюць права гласных жыдоў, то так сама німа чым пахваліцца.

1) Левков—быўшы аткупшчык каробачнаго збору і «прыяцель» п. паліцмэйстра.

2) Майсей Полян—пусты гаварун, прыхільнік гародзкога мясного сындыкату.

3) Браўдэ—банкір, і... толькі.

4) Шатра—адвакат; новенькі і пакуль што без фарбы.

На цыгундар.

Рэдактар „Нашай Нівы“ А. Н. Уласоў цягне пад суд рэдактара „С. З. Ж.“ Солоневіча за брахню ў яго газэці, бытцам нейкіе палякі ў Вільні рабілі складчыну на запамогу А. Н. Уласову.

Раздумауся... и надумауся.

Мінскі паліцмэйстар Соколов падаў быў на суд на «Нашу Ніву» за ведамасьці, якіе былі там адрукаваны, што на яго наседае цяперашні мінскі губэрнатар Гірс, каторы пачаў праз добра густое сіта перасеваць быўшых „эрдэльцоў“. На суд п. Соколов не явіўся, дык і ўсю справу, разумеецца, аткінулі.

Але за то надумаўся п. паліцмэйстар з гэтаго часу ўсе нумэры газэты «Н. Н.» загадаць шчыра і акуратна чытаць паліціі (набралі, відаць, смаку!)

Аб‘явіліся і такіе „падрадчыкі“, каторые стараюцца заўсёды на пару паведаміць паліцію, хто і пад якім прозвішчэм падае весткі ў газэты а „справах-справачках“ паліціі.

Жэбракі-зладзеі.

Па нашых вёсках і мястэчках (Барысоўскі павет) як і па ўсей Беларусі), цягаецца вельмі многа розных людзей па жэбрах: адны жабруюць па беднасьці, другіе па гарэлым, а трэціе ідуць бытцым з ахвярай у сьвятые мейсцы, і у нас гэткім усім у ніводнай хаці не адмовяць і падоруць чым змога А яны, гэтые нешчасьлівые назбіраўшы дабра ад гэткіх самых бедных людзей, як і яны, а можэ і ешчэ бяднейшых, ідуць у карчму і топяць усё гэта у чарцы гарэлкі. У нас у мястэчку З... бывае неколькі кірмашоў у гаду і на гэтые кірмашы сцягваюцца з усіх старон убогіе; адны будуць храмые, ці так якіе калекі, але гэткіе найбольш маюць паперы, што ён калекі і ня можэ пражыць без людзкой помачы; але найбольш такіх ёсць, што ён будзе здаравюсенькі, але працаваць ляніцца, а выпіць хочэ, то справіць сабе кавёлы і пойдзе у сьвет шырокі кульгаючы. Я знаў аднаго жэбрака такога, што як ідзе праз вёску, то кульгае, што ня можна глядзець на яго, а як выйдзе у лес, аглянецца кругом сябе—нікога не відаць, кіі на плечы і пайшоў хутчэй, як які здаровы; а карчма дзе натрапіцца не мінець. Ці ж гэта ня злодзей? А то я знаў калісь дзеда, каторы меў 40 дзесяцін зямлі і жэбраваў. Сын яго прасіў ксендза, каб ксёндз забараніў парахвіянам даваць дары бацьку, каторы сароміў багатаго сына сваей жэбранінай. А то зноў другі, мае 7 дзесяцін зямлі, сад і будынак і ездзіць што году па сьвеці недзе далёка, як пагарэлы. Ці ж гэта ізноў ня злодзей? А то іншы ахвяруецца у якое сьвятое мейсцо, ну дык значыцца патрэбны грошы сабе на пражыцьцё у дарозі, а прыйшоўшы на мейсцо закупіць імшу, Сабірае грошы па дарозі, выпрашывае, а прыйшоўшы (калі дойдзе па праўдзі) зайдзе у карчму і там прапье усё. Я сам быў сьветкай навочным раз, як гэтак сама кабеціна ішла і выбірала грошы на нейкі абраз, праўда яна мяне вельмі зацікавіла; запытаўся я у яе папероў стасоўных да гэтаго, яна атказала мне, што згубіла; ну дык я ей значыцца і нічога не даў, але захацелося мне яе правесьці праз мястэчка, я і пайшоў за ей назіркам, каб даведацца у якую яна карчму зайдзе, аж яна заходзе у адну, і я за ей, яна гэтым часам пашла далей у каморку, а я астаўся у пярэдняй. Зара карчмар мяне прымеціў і запытаў, дужа шчыра, чаго я жадаю, назваў мянэ ажно тры разы панам і не бывалым госьцем; але я яму атказаў, што ён у мяне болей не пытаў. А гэтым часам кабеціна добра разгаспадарылася, зажадала падаць сабе кварту гарэлкі, пірага, сілядцу. Я вельмі здзівоваўся: сабе думаю, ціж яна гэта выпье? ня доўга чэкаючы стаяла на стале пустая пляшка.

Гэткі парадак кепскі і павінен быць зменены. Але як?... Праз каго? Найлепей гэтаму магло-б памагчы добрае валасное праўленьне, ці земства, але валасное праўленьне у нас нікуды ня годнае, а земства, хто ведае, ці калі дачэкаем. То трэба шукаць нейкай іншай дарогі. Вось добра было-б каб ксендзы і бацюшкі, выдавалі стасоўные паперы тым, каторые без жабраніны абыйсціся ня могуць. То як толькі да нас з жэбракоў хто зайдзе ды незнаёмы, то мы павінны пытацца папероў у яго. Калі ён німае—не даваць нічога. Да чужык парахвій

ные сьветлые мысьлі. Яму сьнілося поле, жнеі, касьба, і песьні роднай старонкі.

Юшко.

Мір 1913 г.

ДАГАДЛІВАЯ.

I.

Жыў адзін бедны чэлавек, і хоць старанны быў, але куды ня кін, усюды неўдача: ні ў чым не ручыло яму—дый толькі. І ня тоя, каб там а якіх кольвек багацтвах думаў, аб адным толькі ў яго былі думкі: каб хоць як небудзь ды Бог даў дзень пражыць. Быў ён сямейны: жонка, дзеці,—і жыць бы яму с сямьёй дружна, ды жыць нечым. І што далей то горэй. І так яму худа прышлося, што і есьці німа чаго. Выйшоў Пятрусь с хаты, а куды ісці трэба: бяз грошы хоць і да хаты не вертайся. А дзе ўзяць грошы,—так з ветру і капейка не зваліцца. І стала яму горка.—„Хоць бы чорт мне грошы даў, ужо-ж бы я яму і душу прадаў, каб толькі дзяцей пракарміць!“ І толькі ён аб чорце падумаў, чорт і явіўся.

— А,—гаворыць,—здароў Пятрусь! А залаты у яго ў лапі так і зіхаціць.—Хочэш?—

Штож ж рабіць: не атказжэшся—грошы вот тут, толькі бяры.

— Што-ж, давай!—выцягнуў руку Пятрусь каб узяць залаты. А чорт і гаворыць.

— Іш, які! Ты, Пятрусь, перш мне работу адну зрабі, а пасьля і грошы будуць твае. Палец мезіны трэба... ну крывіяку с пальца выпусціць, так чуць-чуць, ты мне распіску падпішэш, Пятрусь, і гатова.

— Добра,—згодзіўся Пятрусь. І жыва усю гэту работу зрабіўшы, з мезенаго пальца крыў выпусьцілі падпісаў Пятрусь чорту распіску, а чорт Пятрусю—грошы, залаты даў

— Па душу прыйду, прашчай!—толькі хвастом вільнуў, прапаў чорт.

II.

Вярнуўся Пятрусь з залатым да хаты. І с таго часу не перэвадзіліся, пачаў гандляваць і пайшло саўсім другое жыцьцё. Забыўся бедак аб сваей бядноці, лёгка было жыць, але і не агледзіўся як старасць вадышла. І чым бліжэй да сьмерці, тым болей стаў задумывацца стары І тое, што чорту кроўю распіску падпісаў—душу яму, чорту, прадаў, мучыло старога, і ешчэ тое, што гэтулькі гадоў с старой у дружбі ды ў любові жыў і ва ўсём па душы і ва ўсём у радзе, а глаўнае, тое, адкуль у яго залаты тады знашоўся, не прызнаўся ён старой, нічога яна старая аб пашаптушках яго с чортам ведаць ня ведала. Сядзіць гэтак стары, галаву павесіў: чорта яму боязна—страх мучыць, ды і перад старой віну сваю ведае, а сказаць цяжка.

— Што ты стары, усё задумываешся?—пытае старая. Даўней то нам было а чым думаць, калі мы жылі бедна, а цяпер што нам думаць!

А стары маўчаў, маўчаў ды і кажэ ей:

— Ня ведаеш ты, старая, дзе я тады залаты узяў! Я чорту душу прадаў.—Сказаў стары ды і сам спужаўся: думаў, што так тут старая на мейсцы ад страху і кончыцца. А старой і бяды мала.—Знайшоў чаго бедаваць! Ды ніхай толькі прыйдзе чорт браць тваю душу, то і маю павінен узяць, а маей ня возьме, то і тваей ня возьме.

III.

Лёгак чорт на ўспамін, чуюць стары са старой, што чорт у дзьверы стукае:

— Атчыняй, Пятрусь, я прыйшоў!

А стары ні жывы, ні мёртвы, крануцца ня можэ. Пашла старая атчыняць дзьверы, упусьціла чорта.

— Здароў! так хвастом віляець.—Я па душу, Пятрусь!

— Не, ты і маю бяры,—падступае старая.—Гэтулькі гадоў разам жылі, то ня гожэ аднаго браць, а другога кідаць.

— А на што-ж мне твая бабская, я па яго душу прыйшоў!.. А ці шмат-жа возьмеш за сваю душу? Сам так і юліць: яму, чорту, чым болей душ тым лепей.

— Грошы я не возьму, а зрабі ты мне тры работы: зробіш—табе дзьве душы, а ня зробіш—ідзі ад нас па дабру па здораву.

— Ешчэ чаго!—падскочыў чарт: чорт усё можэ, яму на бабу крыўдна.

Ударылі па руках: зробіць чорт тры работы—возьме душу старога, ды і старой у прыдачу дарма, а ня зробіць—ні аднэй ня возьме.

Стары ні жывы, ні мёртвы: страх яму за старую, каб старая перад чортам не зблазнілася.

Станула старая па сярод хаты, ды як чхнець:

— На, лаві!

Чорт ловіць, ловіць—ловіць, ня можэ ніяк злавіць.

— Ну, вот і не зрабіў работы, а ешчэ чорт!—падзадорывае старая.

Злуецца чорт: чорт усё можэ, яму на бабу крыўдна.

Вырвала старая с пад наміткі валасіну.

— На табе, выпрастай волас!—Чорт за волас, круціў, вярцеў, вярцеў, паміж ладонямі качаў, выпраміць ня можэ, ды і разарваў.

— А ешчэ чорт! Нічога ты ня можэш,—знай сабе, дражніцца старая.

Ешчэ чорт злуецца чорт: чорт усё можэ, яму на бабу крыўдна.

— Во, у мяне радзімы знак,—паказывае чорту старая—сёмы дзесятак на целі нашу, зліжы, каб быў белы.

Чорт лізаць, лізаў-лізаў, стаў яму язык балець, а пляма ня сходзіць, толькі старой калена нацёр. І ня змога ўжо старой цярпець; цярпела цярпела, ды як дрыгнець нагой чорту у бруха—у чорта з вачэй аж іскры пасыпаліся.

І адступіўся.

Адступіўся чорт, ды драла без аглядкі, кулем—понырью, і аб душы забыўся.

Перэрабіла **Страшыншчанка.**

ніхай будзе забаронена хадзіць па жэбраніне. Дзўней у нас у Беларусі быў звычай, што пры кожнай цэркві, пры кожным касьцелі былі шпіталі для калек і хворых свавй парахвіі. У кірмашы і сьвяткі людзі міласэрные прывазілі ім харчоў і яны ніколі не былі галоднымі. Хто мог ешчэ што небудзь рабіць, рабіў: бабы паяскі плялі, мужчыны лапці, кошыкі і з гэтаго ім часам капейка перэпадала на скаромнае. Цяпер гэткіе шпіталі перэвяліся, а дзэ і есць ешчэ будынкі, то яны пазайманы ксяндзоўскімі і папоўскімі слугамі. Гэткіе шпіталі дужа разумная рэч і варта было-б каб іх ізноў пааткрывалі. Толькі тады, калі у кожнай парохіі хворым і калекам будзе прытулак і гатовы хорч, ня будуць туманіць людзей розные гультаі, каторые няхочуць працаваць.

Язэпка Ш—т.

Ваколіца Кейччайлау. Вялікіе абшары зямлі з гэтай і тэй стараны ракі Бярозы належалі каліс да заможнаго пана, беларускаго магната Завішы, па прозвішчу Кейччалю. Многа лет таму ён прадаваў частку зямелькі у розные рукі. Не малая доля зямлі была куплена нашымі дзедамі-прадзедамі, каторые тут асталіся жыць і пабудовалі ваколіцу, каторую у памяць старога яе пана назвалі Кейччаловым.

Земля у нас ліхая, нізкая. Трэба добра і шчыра працаваць, каб мець кавалак такі сякі хлеба. І праўда, гаспадароў нашай ваколіцы німа чаго ганіць у працы: народ ручны. Асабліва выдзяляцца сваей працай і добрым ладам у гаспадарцы такіе нашы паважаные грамадзякі, як Гуця Усціновіч, Зыгма Мажаньскі і Карабановічы.

Рыза Бей.

М. Туроў Мінскай губ. Мозырск. пав. Зацьверджэно правіцельствам і аткрыто тут Туроўскае таварыство ўзаемнаго крэдыту.

Вітэбск.

Курсы ткацтва.

Таварыство «Трудовой помощи» разам з ільінска-крэстоўскім таварыством атккрываюць у Веліжскім павеце *курсы ткацтва* для Вітэбскай губ. Загадываць гэтымі курсамі будзе спэцыаліст-інструктар па ткацтву.

В. Кокенішкі Вітэбск. губ. Двін. пав. Адзін тутэйшы селянін К Байко паляваў у лесе маёнтку Ніцгаль і. змарыўшыся, прысеў аддыхнуць. У гэты час хтось стрэліў, і шрот папаў у сідзячаго К. Байку у твар і вочы. Дазнаньне даказало, што стрэляў сторож Таман. Таман пры знаўся, што стрэляў у цецярука, а К. Байкі нат і ня бачыў.

З усіх старон.

Між студэнтамі.

11 мая студэнты „акадэмісты" Пецярбурскаго унівэрсытэту падалі свайму рэктору заяўленьне аб вы ключэні с паміж іх «безабразнікоў», што зрабілі у акадэмічэскім клюбе нячутные скандалы.

Новые маркі.

1-го ліпня (іюля) маняцца выпусьціць новые маркі замест «юбілейных», каторые будуць прадавацца, пакуль усе не разойдуцца.

Семья купца пад трамваем.

Апошнімі днямі у Пецербурзі на Загародным праспэкце, пераходзячы праз рэйкі трамвая, купец Н. А. Волнейн з жонкаю і сынам папалі пад электрычны трамвай. Жонку забіла на сьмерць, самога купца моцна пакалечыла, а сына толькі ўдарыло.

Малалетніе разбойнікі.

Саратоўскі акружны суд судзіў нядаўна малалетніх разбойнікаў, што начытаўшыся кніжак аб Пінкертоне, зрабілі сваю хаўру і ад імяні „сацыялістоў-рэволюцыонероў" пісалі пісьма з угрозамі да розных асоб, ды сяго таго абкрадалі, а калі адзін з іх прагаварыўся перад пастароннімі, яны яго асудзілі на сьмерць і, завёўшы ў лес, застрэлілі, а матцы напісалі пісьмо прынясьці 5300 рублі пад жалезнадарожную цэркву, дзе да яе падойдзе хлопчык і папросіць грошэй, а калі яна задзержыць таго хлопчыка, або ліст аддасьць паліціі, дык яе сын будзе забіты і уся семья—выгублена. Іванова (матка забітаго, пекарыха) перэдала ўсёж-такі ліст паліціі, і тэй удалося аткрыць хэўру „чорных груганоў" (так яны самы сябе звалі). Атамана гэтай хеўры С. Баукіна, 16 гадоў засудзілі на 6 гадоў і 8 месяцаў у катаргу, аднаго з хлапцоў аддалі у прыют дзеля направы да 21 гаду, а 4-ох апраўдалі.

За хабары.

Екатеринбургъ. (Перм. губ.). Судзебная палата прысудзіла земскаго начальніка Орфенова заплаціць 1000 руб., або адсядзець чатыры месяцы у турме за хабары.

Па даносу правакатора.

Па фальшывым даносе нейкаго правакатава Сукенніка, прасядзеўшы 16 месяц ў у турме, судзіўся у Петрокоўскім акружным судзе рабочы Вінтэр. На судзе Сукеннік узяў свае словы назад, і Вінтэра апраўдалі. А хто верне яму здароўе, загубленае ў турме?

Новая вайна.

С таго дня, як усе перэканаліся, што вайна балканскіх дзержаў с туркамі скончана, і раней ці пазней будзе зроблена згода, сварка пры дзяліцьбе турэцкай зямлі між боўгарамі, сэрбамі і грэкамі з дня на дзень узрастала. Боўгары, каторые ў гэтай вайне займалі першае мейсцо найболь сваей і турэцкай крыві пралілі, захапілі і найвялікшы кусок зямлі. На гэта яны мелі права: такая умова была у іх зроблена з сэрбамі ешчэ перад вайной. Цяпер жэ, убачыўшы, што боўгарскае царства надта пашырылося, што ужо ня туркоў, а боўгароў трэба баяцца, *грэкі і сэрбы зрабілі хаўрус*, каб супольнымі сіламі урэзаць тую зямлю, што павінна дастацца боўгарам. Ад даўнейшых умоў з боўгарамі яны адракліся і ўспамінаць аб іх ня хочуць.

З вось між грэкамі і боўгарамі ужо, папраўдзі, *вайна як бы началася*. Грэкі ўсё сваё войска сабралі каля гораду Салонікі, аб каторых ідзе у іх з боўгарамі спорка. Ізноў жэ боўгары падвялі сюды сваю армію, каторая дабывала Чаталджу. Ужо колькі дзён ідуць *невялікіе, але дужа крывавые біты*, ды колькі сот душ пазабівалі на сьмерць і паранілі. Можна з дня на дзень чакаць вялікай бітвы. Боўгары з берагу мора ужо *абстрэлівалі грэцкіе броненосцы*.

Гэтак зруйнавался да званьня тая вялікая сіла, якую стварыў Балканскій хаўрус. Ад яго нічога не астанецца. Кожнае гасударство дабівацца карысьці для сябе, а аб іншых успамінае толькі тады, калі прыходзіць беда.

Калі цяпер—як можна спадзявацца разгарыцца на Балканах новая вайна дык кожнае гасударство каторае ўблутаецца ў гэту вайну, аддасьць на яе свае апошніе грошы і апошніе сілы. А з гэтаго ўраджэ скарыстаюць такавые «вялікіе дзержавы», каб умацаваць на Балканах сваю ўласьць. Гэткім парадкам «балканцы», змарнаваўшы свае сілы, заместа турэцкай ўласьці пападуць пад панаваньне Эўропы.

Аб усім па троху.

Арыштаваньне гораду.

Арыштсвываюць людзей малых і вялікіх, багатых і бедных, вучоных і простых, кабет і дзяцей; арыштовываюць кніжкі і газэты, абразы і розные прылады, а цяпер дык ужо чуваць арыштавалі цэлы горад.

Было гэта вось як:

Каля Растова над Донам нехта пусціў чутку, бытцым нахічэванская гарадзкая управа павяляе ўзяць сабе безплатна 10×15 квадр. сажэняў зямлі у любым мейсцы, абы пакінуць 10 саж. пад вуліцы і 8 саж. пад вулкі. Весць гэта, як маланка, разышлася па гор. Ростове і ваколіцах і ў назначэнае мейсцэ пацягнуліся цэлые караваны людзей з жонкамі і дзяцьмі, ды там, павыбіраўшы часткі зямлі, пастроілі шалашы і зажылі. Іншые давалі нават атступнае, каб ім аддалі лепшы кусок, заняты раней. Усе думалі, што заўтра прыедзе начальнік гораду з інжынерам, каб даць патрэбные інструкцыі, але як жэ здзівіліся яны, калі заместа інжынера убачылі перад сабой паліцію, каторая ўсіх мушчын арыштавала, шалашы і платы спаліла на мейсцы, а матэрьял для будоўлі на 20000 руб. адабрала. Жонкі гэтых колькі сот мешчан новаго гораду і цяпер веруць, што, як выпусьціць іх мужоў с пад арэшту, дык ім можна будзе жыць у новым горадзі.

Асьвета у Еўропе.

Статыстык Швэдзкі Sundberg падлічыў, колькі у якім краю Эўропы ёсьць неграматных і колькі выдаецца на навуку.

Выходзіць, што наймэнш неграматных у Нямеччыне, а найбольш у Румыніі. І так Нямеччына мае неграматных на 10.000 населеньня 5 душ, Швеція і Швайцарыя 10 душ, Данія 20, Англія 100, Францыя 200, Голандзія 200, Фінляндзія 490, Бэльгія 1030, Аўстро-Вэнгрыя 2570, Грэція 3000, Италія 3130, Болгарія 5300, Расея і Сэрбія 6200, Португалія 7000 і Румынія 7500.

На навуку траціць уся Эўропа 840 мільёноў руб., з гэтаго $^1/_3$ траціць Нямеччына $^1/_4$—Англія, $1/2$—Франція $1/_{10}$ — Аўстро-Вэнгрыя і $1/_{20}$ — Расея.

Пачтовая скрынка.

Янку Макоўскаму. Газеты выслалі і далей будзем пасылаць, калі не атрымаеце, то не з нашай віны, а па віне почты. Навіны якіе у вас чуваць, прысылайце; пішыце аб тым, што у вас дрэнна і як трэба было б наладзіць, каб было добра.

Івану Пачопцы. Вы пішэце: ...«у нас сабрана с паўсотні беларускіх песянь. Запісаны яны проста с слоў народу, але некаторые з іх вымагаюць апрацаваньня, а іншые нават і даканчэньня (бо пачатак ведаем, а канца німа, хоць сэнс песьні вядомы). Голас да (ноту) некаторых, як будзе змога, так сама запішэм. Апрацаваць мы іх за недахватам часу ешчэ ня прабавалі, хоць на сколькі будзе вуменьня і таленту, апрацуем»...

Вось жэ мы можэм сказаць, што навучная запісь вымагае: І запісываць слова у слова, так, як пяецца песьня, *нічога не перэрабляючы*, не аткідаючы і не дадаючы, ды стараючыся атдаць у запісі выгавар і ударэнія; ІІ словы незразумелые для запісываючаго, або мала зразумелые азначаць і ў вынасцы запісаць, *як іх разумее той, хто пяе*, гэтак сама рабіць трэба і з незразумелым сэнсам песьні, асобамі упамінаными у песьні, а калі песьня гістарычная то і тое як разумее, той хто пяе, даннае гістарычнае здарэньне: ІІІ пад кожнай песьняй павінна быць запісана, хто яе пеяў, сколькі яму гадоў, граматнасць яго, селянін, мэшчанін, ці шляхціц, вёска, валасць, павет, губэрня, дзе запісана песьня. Гэтак сама трэба апісаць і голас (ноту) песьні: хто яго дыктаваў і хто запісываў. Гістарычные здарэньня і асобы выступаючые у песьні, тые што пяюць могуць фальшыва тлумачыць, *але трэба запісываць, так як тлумачыць той хто пяе*, бо з гэтаго выяўляецца сьветагляд народу. Апрача усяго таго, што вышэй было сказана аб запісі песень трэба ешчэ запісываць, калі яна пяецца, што хочэ гэтай песьняй выказаць пявец: смутак, радасць, вясёласць і т. д. Песьні прысылайце у рэдакцію „Н. Н." мы збіраем матэрьялы гэткіе, каб выдаць вялікую кніжку самім, або пры помачы якога навуковаго таварыства. Тых, што просіце кніжак, ешчэ мы не атрымалі.

А. Петрашкевічу. Калі вашы суседзі не займаюцца знахарствам, то ніхай аб гэтым напішуць у газету, што іх напрасно вінаваціліі у гэтым. Газета павінна пілнаваць публічнай справы, асабістые справы унасіць на страніцы газеты мы ня можэм.

Жарты.

Штосьці.

Многа гадоў таму назад жыў адзін пан вельмі багаты. У гэтаго пана ніхто не мог услужыць лёкаем: як толькі каторы з іх застанецца, пан дае яму тры рублі і кажэ:

— Ідзі да места і купі штосьці.

Той пойдзе, ходзіць па ўсіх крамах, пытаецца „штосьці"; жыды з яго сьмяюцца, як з дурнога, кажучы, што німа такой рэчы.

Пасланы пахадзіць, пахадзіць і ідзе да пана нічога не купіўшы. Пан бярэ грошы, а яго атпраўляе; так у гэтаго пана кожны дзень меняліся людзі і ніхто ня мог яму услужыць. Вось, нарэшці, знайшоўся адзін хват, пашоў да пана каб наняцца. Пан яму даў тры рублі і паслаў купіць „штосьці". Вышоў маладзец на дарогу і думае, што гэта можэ быць? Думаў, думаў, ды і прыдумаў: узяў грошы схаваў у кішэнь, злавіў блаху, завінуў у адну паперыну, патым у другую, трэцюю, чацьвёртую; прыносіць да пана і кажэ: „Купіў штосьці і сам ня ведаю што". Пан цікавы, што гэта ён купіў, разварачывае адну паперыну, другую, трэцюю... а блаха, як скокне, то пан і ня бачыў, што гэта было і кажэ: „Праўда, штосьці было!" Пахваліў пан маладца, даў яму грошы, прыняў на службу і той праслужыў у пана да самай сьмерці.

Наста.

(*„Колас Беларускай Нівы"*).

Рэдактар-Выдавец А. Уласоў.

Фосфоритный заводъ
Ивана Васильева
Ст. Спѣшинская, Риго-Орловск. жел. дор.
предлагаетъ
ДЛЯ УДОБРЕНІЯ ЗЕМЛИ
Фосфоритную муку изъ обож, фосфор. термофосф., содерж. 18—23% ф. к.
Фосфоритную муку изъ глауконит. фосфорит., содерж. 15—22% ф. к.
Прейсъ-куранты, наставленія и отзывы ВЫСЫЛ
Удобреніе одной десятины съ провозомъ на 1000 вер. обходится 10 руб.
Повышаетъ урожай отъ 50 до 80 пудовъ и дѣйствуетъ на 3 года.

Друкарня „Артель Печатнаго Дѣла" Віленская, 25, тэлеф. 199.